

Asia: VN/34692/2024

Lausuntopyyntö toimeentulotuen kokonaisuudistuksesta

Lausunnonantajan lausunto

Velvoitteeseen ilmoittautua työttömäksi työnhakijaksi, velvoitteeseen hakea ensisijaista etuutta ja perusosan alentamiseen liittyvä lausuntopalaute:

Työnhakijoina on tällä hetkellä huomattava joukko kuntalaisia, joilla ei ole työkykyä joko fyysisistä tai psyykkisistä syistä. On yhteiskunnan resurssien

väärinkohdentamista laatia suunnitelmia ja lausuntoja sekä kutsua aikavarauksille henkilöitä, joilla ei ole työkykyä. Vaikeudet selviytyä

velvoitteesta hakea ensisijaista etua johtuvat toimintakyvyn ongelmista, puutteista palveluohjauksessa sekä sosiaali- ja terveystalvelujen saannissa.

Työllisyysalueen ja työllisyystalveluiden voimavarat tulisi kohdentaa työllistymisen tukemiseen, osaamisen tunnistamiseen ja työllistymistä edistävään

osaamisen lisäämisen tukemiseen. Työkykyyn liittyvät haasteet ovat keskeisiä työllistymisen esteitä, mutta niitä ei ratkaista julkisilla työvoimatäalveluilla vaan

sosiaali- ja terveystalveluilla, jotka siirrettiin kuntien ja sen myötä työllisyysalueiden palveluvalikoimasta pois.

Perusosan suuruuteen liittyvä lausuntopalaute:

Jokaiselle kuntalaiselle tulisi turvata ihmisarvoinen toimeentulo ja riittävät perustalvelut. Tämä tulisi huomioida myös perusosaa leikattaessa ja liittää

näihin tilanteisiin tukea ja neuvontaa. Toivottomuus ja näköalattomuus ei saisi siirtyä ylisukupolviseksi perinnöksi.

Työttömyysturvalakiin esitetyt muutokset laajentavat työnhakutalveluitteen laiminlyönnin rankaisuvaluutta ja vahvistavat toimeentulolain muutosten

kielteisiä vaikutuksia.

Tiedon saamiseen ja luovuttamiseen liittyvä lausuntopalaute:

Kunnat olisi otettava mukaan toimeentulotukiasioiden neuvottelukuntaan. Työvoima-palveluita järjestävän kunnan edustaja ei riitä, sillä työllisyysalue ei aina noudata samoja maakuntarajoja kuin hyvinvointialue. Toimeentulotukimenojen kustannusseuranta ja raportointi kunnalle maksajana on kannatettava esitys, mutta tärkeää on löytää keinot yhteistyössä kunnan, hyvinvointialueen ja Kelan kanssa ohjausta ja tukea kuntalaisille oikeisiin palveluihin

Kunnan rahoitusosuuden lisäämiseen liittyvä lausuntopalaute:

Kunnan rahoitusosuuden kasvattaminen 100 %:iin on kohtuuton, sillä kunnille ei tulisi rahoitusvelvollisuuden myötä lakisääteistä toimivaltaa. Lakiesityksen

esittelytekstissä todetaan, että konkreettisia tekijöitä heikoimmassa tai haavoittuvimmassa asemassa olemisen taustalla ovat esimerkiksi vakavat päihde- ja

mielenterveysongelmat, asunnottomuus, sosiaalisten tilanteiden pelko, kotiin eristäytyminen ja vakavat neuropsykiatriset vaikeudet. Valtiontalouden

tarkastusviraston tarkastuskertomuksessa 1/2025 palvelutarpeista korostuu päihde- ja mielenterveyspalvelujen tarve. Myös monenlaisia sosiaalihuollon palvelutarpeita on, esimerkiksi tukihenkilön tarvetta ja sosiaalisen kuntoutuksen tarvetta. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus, joilla nuoren tilannetta voidaan edistää, on siirretty hyvinvointialueiden käynnistymisen myötä kunnista hyvinvointialueelle. On kohtuutonta, että kunta maksaa myös silloin, jos hyvinvointialue ei pysty tuottamaan nuoren tarvitsemia palveluita, ei tavoita nuorta tai että kunnat alkaisivat rahoittaa hyvinvointialueelle kuuluvia palveluita niitä asukkaille saadakseen. Hyvinvointialueelle ei lakiesityksessä aseteta minkäänlaisia taloudellisia kannusteita. Lakiesityksessä on maininta, että rahoitusosuutta perustoimeentulotuesta korvattaisiin kunnille peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän kautta. Kyse on kuitenkin valtionosuudesta, ei kustannusneutraalista siirrosta, joten kuntien tiukkeneva talous kiristyisi entisestään. Työvoimapalveluiden siirrossa kuntiin valtionosuuksia leikattiin, palvelut siirtyivät alibudjetoituina ja esim. palkkatuelle tuli korvauskatto. Tehdyn arvion mukaan työllisyyspalveluiden siirron yhteydessä kunnille jäi korvaamatta yli 59 miljoonaa euroa kunnille siirtyneistä kustannuksista, vaikka siirron piti olla kunnille kustannusneutraali. On suuri riski, että toimeentulotuen rahoituksessa kävisi samoin. Toimeentulotuen tarvetta vähennetään vain varmistamalla riittävä perusturva sekä sosiaali- ja terveystieteiden ja työllisyyspalveluiden riittävä saatavuus.

Asumismenojen tarkentamiseen liittyvä lausuntopalaute:

Arvioitaessa asumismenojen rajoja on huomioitava, että jo tällä hetkellä haavoittuvassa asemassa olevat henkilöt muuttavat edullisten asuntojen perässä

syryseuduille, joka voi ajaa heidät syryäytymään entisestään. Tätä kehitystä tulisi jarruttaa, sillä syryseuduilla on kaupunkeja niukempi ja usein heikommin

saavutettava palvelutarjonta, jota esim. hyvinvointialueet eivät ole osaltaan lisäämässä.

Vaikutusten arviointiin liittyvä lausuntopalaute:

Lakiesitys lähtee oletuksesta, että kaikki henkilöt ovat oikealla etuudella. Etuuden valintaan vaikuttaa kuitenkin suuresti se, että useiden syitten takia

esim. työkyvyttömät henkilöt eivät ole sairaus- tai kuntoutusetuudella vaan työttömyysetuudella tai toimeentulotuella. Tähän ratkaisu ei ole kuntien

vastuuttaminen vaan työkykyyn liittyviin palveluihin panostaminen.

Eläkejärjestelmän ja hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhoidon epäonnistuminen maksatetaan osittain kunnilla.

Muu lausuntopalaute:

Kunnat ovat rahoituksellisesti jo valmiiksi vaikeassa asemassa. Peruspalveluden valtionosuuksissa kunnille tarkoitettujen kustannusten korvaukset jäävät jo lähtökohtaisesti laskennallisestikin vajaiksi ja jakautuvat kuntien välillä epätasaisesti. Korvausperusteiden tulisi olla sidottuna todellisiin kustannuksiin. Lisäksi kunnalla ei ole tosiasiallista mahdollisuutta vaikuttaa hyvinvointialueiden toimintaan eikä sosiaalipalveluiden tekemisiin toimeentulotukipäätöksiin. Yhteistyö kuntien ja hyvinvointialueiden välillä on monista syistä johtuen kankeaa ja hankalaa. Lakiesityksessä tulisi olla kannustin myös hyvinvointialueelle sosiaalipalveluiden tuottamiseen ja työttömien terveystarkastusten tekemiseen sekä taloudellisen taakan jakamiseen kuntien kanssa.

Hietaniemi Anitta

Mänttä-Vilppulan kaupunki - Mänttä Vilppulan kaupungin kaupunginhallitus